

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави

Матеріали

X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

30 березня 2018 року

Одеса
ОДУВС
2018

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Р68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали X міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. — Одеса: ОДУВС, 2018. — 282 с.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

*Ляховецької Г. І.,
студента 2-го курсу магістратури ННІЗДН факультету №2
Науковий керівник: Собко Г. М., к. ю. н., доцент*

СПІВВІДНОШЕННЯ СУСПІЛЬНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ НАСЛІДКІВ ЯК КРИТЕРІЙ ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ВІД СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Проте порівняльний аналіз чинного законодавства дає можливість виявити не продумане законодавцем з точки зору відмежування складу злочину від складу адміністративного правопорушення співвідношення наслідків як ознаки складу правопорушення з одного боку і ознаки складу злочину – з іншого, один з яких (наслідок у складі злочину) є неконкретизованим. Саме неконкретизованість поняття, яким відображені наслідки у складі злочину, й створює проблеми, як для тлумачення відмінності між відповідними складами правопорушень, так і для розмежування, що здійснюється в процесі кримінально-правової кваліфікації відповідних діянь. Так, у ст. 166 ККУ зафіксовано тяжкі наслідки як обов'язкову ознаку основного складу злочину.

У ст. 184 КУпАП кваліфікуючими ознаками є відповідно: вчинення неповнолітнім віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачена КУпАП (ч. 3 ст. 184 КУпАП); вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України (ч. 4 ст. 184 КУпАП). Виникає запитання, де проходить межа між вказаними наслідками у складі адміністративного правопорушення і "тяжкими наслідками", що є ознакою складу злочину. В.О. Навроцький цілком слушно вважає неприпустимим враховувати як ознаки складу злочину діяння, за які передбачена адміністративна відповідальність [1]. Протилежний висновок суперечив би закону формальної логіки – суперечності (несуперечності). Звідси випливає, що вчинення неповнолітнім віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення; вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, не охоплюється поняттям "тяжкі наслідки" щодо складу злочину, передбаченого ст. 166 ККУ.

Існуючі судові рішення під призмою розглядуваної проблеми однозначно оцінити не можливо. Так, Олевський районний суд Житомирської області вироком від 18 травня 2004 р. виправдав Ч.В. і Ч.М. за відсутністю в їхніх діях складу злочину, передбаченого ст. 166 КК. Органи досудового слідства і прокурор обвинувачували Ч.В. і Ч.М. у злісному невиконанні встановлених законом обов'язків з догляду за неповнолітнім сином – Ч.В.В., внаслідок чого протягом 2001-2002 р.р. він вчинив кілька крадіжок чужого майна і вироком суду від 19 листопада 2002 р. Був засуджений на чотири роки позбавлення волі, що згідно з пред'явленим зазначеним особам обвинуваченням визнано тяжкими наслідками для неповнолітнього. Апеляційний суд Житомирської області ухвалою від 13 липня 2004 р. виправдувальний вирок щодо цих осіб залишив без змін. Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах ВСУ ухвалою від 15 лютого 2005 р. у задоволенні касаційного подання прокурора Житомирської області відмовила і виправдувальний вирок залишила без змін [506]. Правильний за своїм кінцевим результатом, але неточний висновок суду про те, що "відповідно до диспозиції ст. 166 ККУ засудження неповнолітнього до позбавлення волі за вчинений ним злочин не є тяжким наслідком для нього" дістав неправильну мотивацію. Недоліком процитованого твердження є те, що в основу обґрунтування висновку про те, що засудження неповнолітнього за вчинений ним злочин не є тяжким наслідком для нього, покладено посилання на диспозицію ст. 166 ККУ. По-перше, викликає заперечення, що поняття "тяжкі наслідки" визначають через його співвідносність із засудженням особи.

Правомірна діяльність уповноважених органів держави із застосування права не може вважатись наслідком злочину, вчиненого особою. Мова може йти лише про те, чи охоплюється "тяжкими наслідками", як ознакою складу злочину, факт вчинення неповнолітнім злочину. По-друге, висновок суду про те, що вчинення неповнолітнім злочину не повинно вважатись "тяжкими наслідками" не може впливати лише з аналізу диспозиції ст. 166 ККУ. Саме порівняння змісту та обсягу наслідків у складі злочину і у кваліфікованих складах адміністративного правопорушення, закріплених у ст. 184 КУпАП й дає підстави для висновку, що тяжкими наслідками не охоплюється вчинення злочину неповнолітнім. Зауваження до мотивації наведеного висновку суду, який став наріжним каменем виправдувального вироку, полягають у тому, що суд вів мову про відсутність причинового зв'язку між злісним невиконанням Ч.В. і Ч.М. обов'язків з догляду за сином та його засудженням за вчинені ним крадіжки. Але висновок про те, що вчинення злочину дитиною чи особою, щодо якої встановлена опікачи піклування, в принципі не охоплюється поняттям "тяжкі наслідки" як ознакою складу злочину, передбаченого ст. 166 ККУ, робить алогічним аналіз наявності чи відсутності причинового зв'язку між діянням засуджених і "тяжкими наслідками" щодо цього складу злочину. З'ясування питання про наявність в цьому випадку детермінуючого зв'язку, тобто не лише причинового, а й обумовлюючого, мало б сенс, якби розглядалося питання про притягнення батьків адміністративної відповідальності. Але судячи з опублікованих матеріалів, питання про застосування ст. 184 КУпАП у аналізованій справі навіть не поставало.

Прикладом, коли особі, яка не є співучасником злочину, ставилося у вину вчинення злочину іншою особою, була кваліфікація за статтею про відповідальність за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ [2]) бездіяльності – невжиття службовою особою заходів щодо подолання відомих їй фактів вчинення злочинів її підлеглими. Ця віддавна визнана одна з форм (проявів вчинення) зловживання владою або службовим становищем у кримінальному праві традиційно визнавалася потуранням вчиненню злочинів. Також вважалось, що саме це потурання автоматично тягне наслідки у вигляді істотної шкоди інтересам держави. Наведене демонструє доцільність постановки питання про можливість визнання наслідками злочину однієї особи вчинення злочину іншою за відсутності у вчиненому об'єктивних і суб'єктивних ознак співучасті. Порівнюючи СЗ, закріплені у ст. 364 (в її первісній редакції) ККУ та у ст. 166 ККУ, під кутом зору включення чи не включення вчинення злочину іншою особою до змісту наслідків як ознаки кожного з порівнюваних СЗ, слід відмітити, що вони мають певну подібність. Перш за все, в тому, що і щодо одного і щодо другого з розглянутих СЗ постає питання про можливість детермінуючого зв'язку між наслідками у вигляді вчинення злочину іншою особою і саме бездіяльністю суб'єкта; що і в одному, і в другому складі злочину питання про зв'язок бездіяльності одного суб'єкта з учинен-

ням злочину іншим суб'єктом постає щодо осіб, які не є співучасниками злочину; а також у тому, що ознаки спеціального суб'єкта кожного із порівнюваних СЗ проявляються в тому, що його правовий статус передбачає певні повноваження і відповідальність за особу, яка вчинила злочин. Водночас, на відміну від складів, закріплених у ст. 364 ККУ, визначення змісту «тяжких наслідків» у складі злочину, передбаченого ст. 166 ККУ перебуває у залежності від того, як законодавцем окреслені наслідки у диспозиціях відповідних частин ст. 184 КУпАП. Як уже говорилось явище, сааме описання в законі наслідків у ст. 184 КУпАП є чіткою і нездоланною перешкодою для включення до змісту поняття «тяжкі наслідки» у складі злочину, передбаченого ст. 166 КК, вчинення злочину неповнолітнім – особою, за яку суб'єкт є відповідальним. Виходячи з принципу системності права ці висновки мали б поширюватись на визначення змісту поняття «тяжкі наслідки» й щодо інших статей КК.

Проте у судовій практиці мала місце й позиція [3], що суперечила не лише проаналізованому вище того часному підходу законодавця, але й правилам системного тлумачення, зокрема, тому, що однакові поняття, що позначені однаковими термінами, повинні ати однаковий зміст.

З наведеного можна висувати кілька узагальнюючих висновків:

1) законодавець не відносить вчинення злочину однією особою до «тяжких наслідків» як ознаки складу злочину, що інкримінується іншій особі;

2) законодавець визнає можливою наявність детермінуючого зв'язку¹ між бездіяльністю однієї особи і вчиненням злочину іншою особою, навіть за відсутності у вчиненому об'єктивних і суб'єктивних ознак співучасті;

3) детермінуючий зв'язок між бездіяльністю однієї особи і вчиненням злочину іншою можливою лише за певних умов, зокрема, коли правовий статус особи, бездіяльність якої піддається кримінально-правовій оцінці, передбачає певні повноваження і відповідальність за особу, яка вчинила злочин;

4) вчинення злочину однією особою включається законодавцем до наслідків складу злочину, або складу адміністративного правопорушення, що інкримінується іншій особі, які не досягають ступеня суспільної небезпеки «тяжких наслідків», й, відповідно, позначаються іншими термінами.

Покладаючи на розмір наслідків функцію від межувальної ознаки законодавець повинен витримати умову нерозривності (відсутності прогалів) між розміром наслідків як ознаки складу адміністративного правопорушення та розміром наслідків як ознаки складу злочину. У кримінально-правовій літературі ця умова сформульована так: "верхня межа шкоди, заподіяної проступком, є, водночас, нижньою межею шкоди, за наявності якої настає кримінальна відповідальність". Проте, ця теза потребує уточнення, оскільки суперечить логічному закону тотожності (нетотожності). Один і той самий розмір шкоди не може бути одночасно і верхньою межею складу адміністративного правопорушення, і нижньою межею складу злочину. Ці розміри мають не накладатися один на одного, а межувати, тобто розмір, що є нижньою межею складу злочину має бути наступною величиною за тією, котра є верхньою межею складу адміністративного правопорушення. У разі ж наявності розриву між верхньою межею наслідків у складі адміністративного правопорушення і нижньою межею наслідків у складі злочину, вчинене діяння, що потягло наслідки більш тяжкі, ніж ті, що є верхньою межею складу адміністративного правопорушення, але менш тяжкі, ніж ті, що є нижньою межею складу злочину, В.О. Навроцький рекомендував кваліфікувати як адміністративне правопорушення.

Гіпотетична можливість колізії між нормами існує завжди. Вона не залежить від місця спільної ознаки в системі складу злочину. Тепер потрібно розглянути придатність наслідків як ознаки складу злочину виконувати функції ознак, за якими відрізняються СЗ зі СО.

Література

1. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації/ В. О. Навроцький. – Київ: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с. – С. 496.

2. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції»: Закон України від 21 лютого 2014 р. №746-18 // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - №12. – Ст. 188.

3. «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність»: постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2004 р. №2 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04>.

Благута Р. І., Кунтій А. І. ОКРЕМІ АСПЕКТИ СКАСУВАННЯ АРЕШТУ НА МАЙНО ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	221
Борець Т. О. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ МОТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	222
Вайда Т. С. РОСІЙСЬКА СУБКУЛЬТУРА «А.У.Є.» ЯК АКТУАЛЬНА КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ТА СУЧАСНА ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ (СТУДЕНТСЬКОЇ) МОЛОДІ УКРАЇНИ.....	223
Вереша Р. В. ЗЛОЧИН ТА ЙОГО СУБ'ЄКТИВНИЙ ЕЛЕМЕНТ: ЕТИМОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ.....	226
Волошина К. О. ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ, ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	227
Габуда А. С. ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛІЗАЦІЮ ШАНТАЖУ.....	229
Голубош В. В. УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, ПРЕДМЕТОМ ЯКИХ Є ЗБРОЯ, БОЙОВІ ПРИПАСИ, ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ ТА ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ.....	231
Грищенко О. А. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ФОРМ ТА СКЛАДУ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОГРЕСИВНОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В ТЕОРІЇ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ.....	233
Діконська О. А. СУКУПНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ТА ЇЇ ВІДМІННІСТЬ ВІД КОНКУРЕНЦІЇ ЗЛОЧИНІВ.....	234
Калмикова К. Ю. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ (ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ).....	236
Катеринчук К. В. ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КАТУВАНЬ В УКРАЇНІ.....	238
Кириченко А. А. ДТД ЗАЙЦЕВОЙ И ДРОНОВА: ПРОЯВЛЕННЯ ЦИНИЧНОЇ КОРРУПЦІЇ ИЛИ ЯВНОГО НЕПРОФЕСІОНАЛІЗМА.....	239
Конопельський В. Я., Чекмарьова І. М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МИРОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ.....	241
Ляховецької Г. І. СПІВВІДНОШЕННЯ СУСПІЛЬНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ НАСЛІДКІВ ЯК КРИТЕРІЙ ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ВІД СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	243
Tetyana Madej, Viktor Zaikin, Yuliya Reznik KORRUPTION IN DEUTSCHLAND. BEKÄMPFUNG UND STRATEGIE.....	246
Марченко А. А. ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ: ОКРЕМІ ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ.....	247
Меркулова В. О. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИМИРЕННЯ: НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	249
Носенко Д. С. НАЛАГОДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК ЗАХІД ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ...	251
Петриченко Ю. Д. ЗАГАЛЬНО ПРАВОВА СУТНІСТЬ ТА ПОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБСТАВИН, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ АНТИСОЦІАЛЬНІСТЬ ДІЯННЯ.....	253
Комочкіна А. Ю. ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ.....	254
Поточняк М. І. КІБЕРЗЛОЧИНИ: ВІРТУАЛЬНА ВІКТИМНА ПОВЕДІНКА – ЖИТТЄВА ПОЗИЦІЯ ЧИ СТАН ОСОБИ-ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ?.....	256